

A NOVA TERRA

BOLETIN DECENAL

Idearium da Irmandade da Fala en Galicia e nas colonias galegas d'América e Portugal

PREZOS DE SUSCRIZÓN

Na Cruña, 6 mes, 40 cts.

Coste d'un número 10 »

Fora, trimestre, 1'50 pts.

América, Id. 2 »

Pagos adelantados

Redacción e Administración: REGO D' AUGA, 38, 1.º

Núms. 28-29

A CRUÑA 30 DE AGOSTO DE 1917

OS VELLÓS E OS NOVOS

CABANILLAS, BARCIA CABALLERO

O día 8 d'este mes, D. Xán Barcia Caballero publicou no *Eco de Santiago* unha «crónica literaria» sobor do derradeiro libro de Cabanillas *Da Terra Asoballada*, crónica que parez inspirada pol-a musa fúnebre d'uu desenterrado.

Toda ela, literariamente, forma un rosario de lamentables equivocacións; emporiso, soilo d'iso se tratara i-eu non me ocuparía d'ela, porque, equivocada e todo, podía ser eispresión leal do seu sentire; mais o señor Barcia no seu esquirto censura sin razón a Cabanillas, ataca sañudamente ás Irmandades da Fala, e pra iso básase en falsedades e andrómenas, e decir, esquirbe de mala fé; e iso xa non poide pasar; con todol-os respetos que o Sr. Barcia nos merece, temos de decirlle que non tén dereito a esquirbir d'esa maneira.

Di o Sr. Barcia: «escribo baixo una dolorosa impresión; Cabanillas, el poeta afortunado de *Vento Mareiro*, donde anidan tantos ruseñores y estallan como luminarias de fiesta tantas armonías.... ¡Cabanillas, contagiado por la peste reinante y engarzando en sus versos maldiciones y denuestos! Ó Sr. Barcia, «bon médico entre os literatos e bon literato entre os médicos», non queremos negarlle o valimento que tén: sempre foi un crimen arrancar ilusións; non queremos tratalo tan despiadadamente como él trata a Cabanillas e a nosoutros; mais ocútrresenos perguntar ¿poides ise señor censurar a Cabanillas?, ¿tén dereito a fixarlle orientación a Cabanillas que é o poeta mais grande nado en Galicia? Pra criticar a obra de Cabanillas hai que entendela, e o señor Barcia non-o entende; Cabanillas é un poeta d'oxe, fecundo de ideas outos que inspiran a sua poesía esgrevia; Barcia é un valor histórico que se sobrevive a sí mesmo; esquirbe e pensa como no século pasado; pra él a finalidade suprema da poesía é a múseca, a sonoridade de palabras como canto de ruseño, como estalidos de lumiaría. E os tempos de lumiarías fináronse, Sr. Bar-

cia; a gran virtude d'oxe está en apricar a ideas sanas e redentoras isas enerxías que vosté e os poetas da sua xeneración gastaron en lumiarías queixentas e en folkloris-

O ESPRITO D'UN CADRO

O púbrico ven admirando o lenzo xenial nomeado «Comida de aldea» que Sotomayor eispón no Certame de Arte Galego, da Cruña. Sotomayor, por milagre do seu pincel, trougo á cidade o espírito rusteco. Pro a xente vilega soio decátase da cor e da lus. A xente vilega detense nas apariencias, no «pintoresco...»

Non vai mais alá. Porque o alexamento entr'a cidade e a campía é fondo. Olla un feixe de labregos e labregas, persididos pol-o señor abade que s'adivirten, bebendo, comendo... Non saben quenes son ises pobres homes. Non arreparan que son os escravos do chan galego: os órfos de cidadanía, d'insino; os que viven por culpa de nós ó marxe da civilización. Os que non teñen pr'a sociedade mais que deberes. Xuguetes do Segretario do Auntamento; xuguetes do dono das terras que traballan e regan c'o seu suor, cen veces santo... Os que soio n'unha data do ano, cand'a festa do patrón, séntanse á mesa e mantel. Os que non teñen quen fale por íles nas Cortes. Os que gardan com'un tesouro as cántigas da terra; os que libran da morte a nosa persoalidá; os que conservan vivo e latezante o idioma galego. Os patriotas inconscientes de oxe; os que farán a gran patria do porvir: A patria rica, sin caciques nin labercos señoriteiros... Os que, ó emigrar, deixando na terra ás «viudas de vivos» fanse homes pra redimir ós seus fillos...

mos estériles. Ademais, un poeta non é un testamento, ¿onde se veu interpretar ó pé da letra un poema? Na obra de Cabanillas ferve soilo un gran amor: Galicia; e un gran ideal: a sua redenzón. Vosté non fala de nada d'iso; paróuse nos detalles e non per-

cibeu o conxunto. E isa labor de crítica anatómica x'á censurou maxistralmente fai pouco o tamen gran poeta Rey Soto.

Abranguible nos sería d'iste xeito quitarlle ó Sr. Barcia isa dolorosa impresión de que fala; pero coidamos que non-o lo agradecería; porque, como decíamos, non esquirbe de boa fé; censura a Cabanillas e louba a *Vento Mareiro*, ¿e non sabe o Sr. Barcia que en *Vento Mareiro* e *No Desterro* están cuasé total-as poesías de loita que aparecen en *Terra Asoballada*? *Terra Asoballada* non é un libro compreto, é un tomo da obra que o poeta pranea n'ese mesmo tomo, ¿non se fixou n'iso o señor Barcia?; e si se fixou ¿por qué esquirbe d'ise xeito faltando á verdade?

Sigue no seu esquirto comparando o rexionalismo co-a guerra europea, chámanos ós rexionalistas *salvaxes, incultos, defensores de ideas revolucionarias, antihumanas e anticristianas*; como non podía menos de sér, chámanos tamen *separatistas*. E todo isto xa non e merecente de contesta; non queremos recoller ise linguaxe; voamos mais outo; pero tamen sabemos que e certo iso de «calumnia que algo queda» e por iso temos que facer esto púbrico; sobor todo tendo en conta que non e a primeira ves que Barcia esquirbe d'ise xeito; ¿está enterado ise señor da nosa autuación? ¿qué ideas antihumanas e anticristianas nos oeu eisponeñer? De todol-os irmans da fala cite un soilo que unha soila ves dixese que somos separatistas. Sendo esto así ¿por qué se nos difama faltando á verdade? Fai uns meses deuse en Santiago un mitin rexionalista; n'el faloron os principaes autuantes das irmandades e todos pidiron o rexurdir galego dentro da unidade española; as nosas porpagandas son evanxelistas, fondas de amor á nosa terra.

O que lle pasa ó Sr. Barcia é o fenómeno de sobrevivirse. Pertenece a uns tempos que

xa pasaron. Floreceu n'unha época en que o espírito galego estaba apagado, servilmente conforme dentro d'unha miserea mais espiritual que corporal qu'invadía a toda España. Había soidades nos campos e inda mais soidades nas almas; e unha fatal resiliación dominou ó pobo. Todo iso tiña a sua bonitura, mais unha bonitura malencónica, feminina e tristeira. Naceu Rosalía, suprema cantora d'isa época. e os demais poetas, copiando o malo da sua obra e deixando o bo fixeron unha poesía chea de queixumes e lamentos, unha poesía maina, sofrida, impotente, desesperada, com'a poesía d'un pobo escravo, como si Galicia fora un inmenso camposanto sin vida nin redención posible.... N'aquel tempo tiña gran valimento Barcia Caballero.

Mais chegou a nova idade que Curros e Pondal profetizaron; Galicia xa non é a cincuenta; todo se renovou; novas xentes, novas ideas; o pobo, capacitado, quér subir ó cume dos mais adiantados; os homes queren ser cidadans; as almas non choran sinón que alentan. E os poetas d'oxe, inspirados na realidade que cambiou, xa non choran tampouco nin se queixan, sinón qu' os seus cantos son com' o eco d'un pobo forte e resolto. Cabanillas e d'iste tempo; por iso os males do pobo lle inspiran santas indignacións que bruán com' o vento, e os seus cantos son cantos de redención qu' erguen as

almas com'a un himno. El é o percursor da Galicia nova e libre. E isa é percisamente a sua maior gloria.

Oxe non abonda con chorar; respetemos no que valen—e valen moito—á aqueles poetas: mais soilo como valores históricos; non sigamos non, as suas orientacións.

Barcia Caballero é d'aquela época morriñosa; moito será o seu valer, mais soilo histórico; literariamente morreu; o Sr. Barcia sobrevivese e non quere entendelo así; e inda que o maior dolor sexa o dolor de sobrevivirse, tamen a mais outa virtude é a de morrer a tempo. Equivocados ou con razón, nós somos d'ista idade; vosté xa pasou; non ten dereito a esquirbir sobor da nosa autuación, e menos sobor nós mesmos, que por riba de todol-os valores temos o maior valor, o valor fecundo e doloroso como todo parto, de decir a verdade despida e sinxela. Como consello leal decímoslle, pois, que se retire. Si o non fai, as suas equivocacións d'oxe revaixaranlle o valimento d'onte, porque oxe os seus esquirtos non son mais que unha loita do tempo vello contra a novidade que se impón. É pra que no seu retiro pense con más xeito sobor nós dámoslle a estudio istas preguntas: ¿qué fixo vosté pol-a redención galega? ¿qué conquireu a sua xeneración soilo con chorar?

L. PEÑA NOVO.

Compostela.

VERBES D'UN MESTRE

A NOSA ESCOLA

QUE magoa para un galego, enxebre, europeo, moderno, cando considera o estado do seu povo! O mundo enteiro parece dicirle: «non, vos non sodes, pouco a pouco ides morrendo», il sabe que isto non é certo, que ainda latexan as vellas virtudes n'os espíritos galaicos que farán unha grande Galicia; quixera espertalas, busca a palabra meiga, e n'a atopal!—É que precisase mais qu'un verbe para espertar tanta y-alma asoballada, para juntar n'un apretado feixe as vontades de tanta y-alma espallada; espallada por terras e mares! O día que aquelas esperten e éstos se junten comenará a nosa renascenza económica e cultural—Pois: ¿que admirable organización para o noso comercio non ofrece, a inmensidade de compatriotas repartidos en todos os países?—Que importancia cultural non pode ter a través d'iles, Galicia, semilleiro d'homes.

Non esquezamos que un meio poderosísimo para o espertar da raza é a escola. Aun debemos pôr os nosos esforzos na creazón d'unha escola galega. Como esta escola ha de corresponder á sua outisima misión non ten de limitarse á actual de, escribir, lér, e contar.—Seus fins son mais elevados!—Sua aspiración dirixise a facer germolar todo canto hay de bô na nosa raza. Surgirá d'ela novamente o vello carácter celta, audaz, forte, romántico, sen quixotismos nen baixezas, equilibrado. Á escola pedímoslle a raza en

toda sua integridade: mulleres, homes da nosa raza para loitar, para vencer n'a inmensa loita da vida. Seja logo a escola o lar da Galicia. E que todo desde o lér até o insino mais alto fágase pensando que o saber soio val cando é saber para a vida, e lembrádonos da nosa raza e dos seus fins n'a humanidade.

Falei de loita. Mais o home non loita con vaguedades. Precisa d'unha profesión que é o instrumento da loita da vida. Entón, o problema que temos de estudar é o da formación profesional en relación c'a escola. Naturalmente que as profesións que agora interésanos son as dos chamados artesans e a de comerciante (as outras son cousa d'os institutos superiores d'educación). Temos de intentar pois, facer na escola canto se poida, seguindo n'isto ós países extrangeiros mais adiantados, pol-a formación d'as costureiras, d'as cocineiras, d'os canteiros, ferreiros, labregos (sempre falo d'homes e mulleres!) e oficios somellantes. Cando isto se realize non irán nosos probes emigrantes en notoria inferioridade, sen agarimo, a terras descoñecidas a sufrir males e dôres pol-a incuria d'os nosos desleigados gobernantes!—Mais, para conseguir o que nos propomos teremos que ampliar as escolas primarias e ter clases profesionaes.

A lingua galega, c'o espírito galego, debe penetrar n'a escola e levalo aló envolvemento n'o

seu seio. Non queremos sòmente que se insine n'o noso language por ser o noso. Hay para ilo tamén outros motivos. ¿Non é absurdo que hoje n'as escolas ruraes e n'as mais das vilas falen os mestres ós discípulos en castelao, onde as rapaciñas é os rapaciños coñeceno, si o coñecen, como unha lingua extrangeira?—Isto é o mesmo que insinar na Castela en portugués ou en catalao. A mais singela pedagogía dínos que o mestre a de chegar c'as suas palabras ó fondo d'a y-alma d'o nenq. ¿E como poderen chegar con verbes extrangeiros é incomprendidos?—Ainda existe outra razón para levar ó galego á escola. O porvir económico da Galicia (ó que me refiro debe ja parte do seu benestar) e o porvir cultural, depende da sua estrutura bilingue. O galego ábreille o mundo portugués, o castelao o mundo español. Volver pol-o galego é aumentar o horizonte da nosa actividade universal!—O galego ten de traer consigo á escola os nosos poetas vellos e novos; entre os derradeiros á profetiza da raza Rosalía Castro. Veñan iles quentar con sagro amore da terra, os corazóns dos nosos pequenos!

Quixera eu ainda que a escola fixese mais. Quixera ver n'ela o centro cultural dos campos e d'as pequenas vilas. N'ela deben fonderse bibliotecas, n'o posible circulantes, n'ela deben organizarse conferencias sobr'os problemas do momento, agrícolas e económicos. O mestre debe ser o conselleiro en todas aquelas cuestións d'os galegos como cidadans, como agricultores e como comerciantes, sen ter agora contra da influencia que ten de exercer no sentido do refinamento human.

Os que isto cobizamos temos de facer d'os mestres unha aristocracia do país. Temos de erguer a sua situación económica aumentándolles os noxentos haberes que hoje lles dan como unha esmola. Que o mestre teña cantos meios económicos precise para levar unha vida ideal, para elixir a su carreira por amor!—Mais si erguemos a sua posición económica temos que erguer tamén a sua formación pedagógica e cultural. Deben formarse para isto, os mestres na facultade (a crear!) de Filosofía da Universidade, organizando n'ela estudos pedagógicos, en substitución d'as Normaes d'as que ja até os políticos da instrución (2) pública declaran a inutilidade relativa. Ao ir os mestres a facultade de Filosofía hacharian n'ela un traballo sólido, un horizonte amplo, e se faría a obra de justiza de igualalos c'os mestres secundarios e universitarios.

Duas palabras para rematar, sobr'os edificios escolares. A nosa arquitectura galega vaixe perdendo rápidamente. No seu canto énchese o país d'edificios feios sen carácter. Una maneira de conserva-la e desenvolve-la sería declarala obrigatoria para os edificios escolares, que chegarían a ser modelos arquitectónicos (1). — S. V. VIQUEIRA.

1) A ortografía que emprego n'os meus traballos admitina—respetando inmensamente ós que non a usan—pol-os seguintes motivos: a) é a antiga ortografía galega, b) somella moitísimo a portuguesa e facilita pois o aumento de lectores, c) coincide c'a as das outras linguas latinas, d) é etimológica, e) foi defendida e empregada n'as suas publicacións, por Antonio de la Iglesia no século XIX, f) pode ser base para a reforma da fonética galega hoje tan castelanizada.

AUTO DE XUSTICIA

Lembranza de Victor Said Armesto

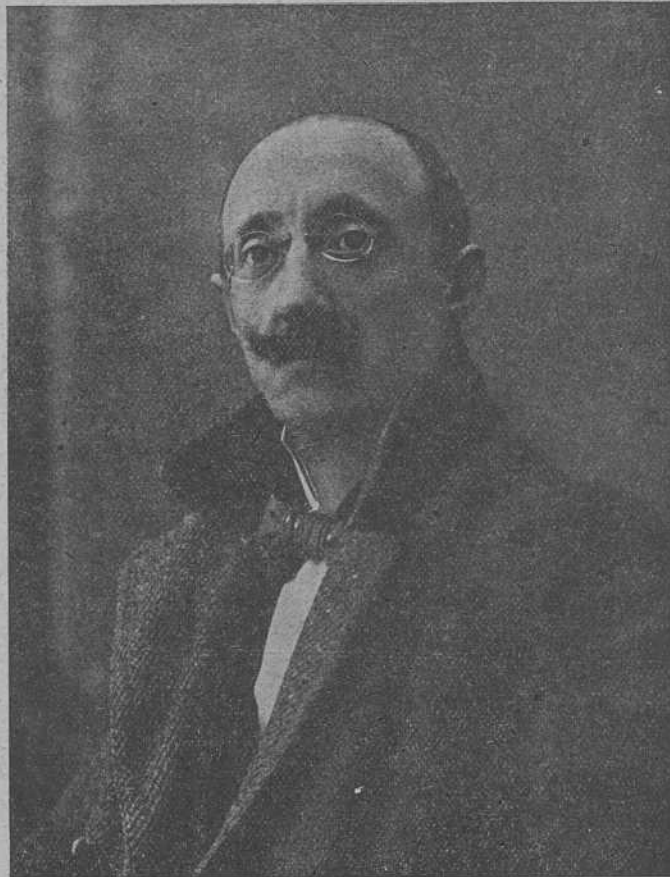
Fai poucas datas, como puideron decataránse moitos dos nosos lectores pol-as reseñas dos xornás, celebrou a «Irmandade da Fala» da Cruña unha velada necrolóxica de lembranza a Said Armesto, con motivo de cumprírese o coarto ano da súa morte.

O auto, moi solene e sinxelo, tivo efecto no local da Academia Galega. Asistiron a il moitos irmáns. O Bispo de Tuy, Dr. Lago González, disculpou a súa asistencia n'unha formosa carta escrita no noso idioma que foi coroada por quentes aprausos. N'ela había gabanzas sinceiras pr'á labore das «Irmandades».

Pornunciou un pequeno discurso Antonio Vilar Ponte. Logo falou o culto segredario da Academia

Galega Sr. Carré Aldao. Léronse despois unhas coartillas do erudito académico D. Florencio Vaamonde. Estudou o notabre polígrafo D. Francisco Tettamancy a obra groriosa de Said Armesto, deténdose n'especial na *Lenda de Don Xan*. Iste traballo que axiña pubricarás n'un folleto, encheu d'entusiasmo os ouventes. O Sr. Tettamancy ô ficar a lectura, choraba, doéndose da morte do insine escritor pontevedrés, do pobre Víctor, unha das grorias mais fortes de Galicia.

Pechou o auto c'un discurso baril, Antonio Valcárcel. Mostróusenos orador de xeito moderno. Home dono do apóstrofe, do pensamento rexo, da forma galana, que promete sere no porvir o verdadeiro «leader» indiscutible da santa caosa da redención gallega.

SEMENTADORES DO ENXEBRISMO

“TOXOS E FROLES”

Iste coro enxebre, é merecente das mais cordiás loubas. Se non falamos d'il moitas veces, non é porque deixemos d'admiralo; é porque levamos sua lembranza acesa no mais fondo da nosa y-alma, parecéndonos tan noso, cal si fose alongación de nos mesmos. Pro seguimos seus trunfos con outa e garimosa atención. Ali onde conquiere un loureiro, é leva conqueridos moitos, ali están nosas mans en espírito apraudíndoo.

Toxos e froles fixo unha festa enxebre, unha romaxe galega o 12 do mes que fina, no Souto de San Antón da Cabana, do Ferrol, que engayolou a todos.

N'ila non fallou nada. Nin alboradas, nin bailes, nin concurso de cegos e traxes re-

xionás, nin cabezós, nin cántigas, nin regueifas, nin foguetes, nin municacos de pólvora, nin programas redaitados no idioma da terra.

Ferrol' enteiro gabou, con fondo entusiasmo, ô seu querido coro, que cada día faise mais popular e mais perfecto.

Eisí lle choven contratas. Eisí tan asina vai a Ourense, com'a Compostela; a Vigo, a Ortigueira, a Villalba... Porque a sua soa e xusta. Porque é unha das mais sempáticas e notabres institucións musicás de Galicia.

Rapaces de *Toxos e froles*, unha aperta, aperta d'irmáns e un berro cheo d'amore: jadiante!

UN FOLLETO

O traballo lido pol-o noso amigo, é de qu'é autor, Francisco Tettamancy, adicado ô homenaxe que a *Irmandade* celebróu, honrando a memoria de Víctor Said Armesto, e de que nos ocupamos n-outro lugar d'iste número, será emprentado moi logo, facéndose unha péquena tiradã fora de venta, que será regalada entre varios dos amigos mais sinificados. Levará un prólogo do ilustre Murguía.

NO SERÁN

I

Era en Portosíño, à tarde;
estaba póndose o Sol;
d'unhas badaladas tristes
escoitábase o rumor.
Era ô serán, seranciño.
Propicio para a emoción
o corazón latexaba:
¡hora de soños de amor!

II

Corría un ventíño leste
que leva en popa pr'o Son;
brancas velas de traíñas
iban dobrando o Aguíñ
ou perdíanse, lonxícuas,
do mar na vasta extensión.

III

Era ô serán, seranciño.
Cando sentín a emoción,
os ollos cheos de bágoas,
latexante o corazón,
pensando no amor dos soños,
pensando n'aquel amor...!

CÁNDIDO ROIG ROURA.

Inaugurouse a Eisposición d'Arte Galego, no Pazo municipal da Cruña. Foi un auto solene, persidido pol-a condesa de Pardo Bazán, en troques, pr'á nosa fortuna, do ministro d'Instrucción pública,

Señor X.

A Eisposición é un éisito pr'ôs seus organizadores, Sotomayor, Llorens, Palacios, Seijo Rubio e Castillo. Pareznos trascendente, porque amostrã a realidade d'unha escola galega de pintura. Pareznos a cousa mais importante, no senso artístico, que endexamais fixose en Galicia.

Falaremos d'ela.

DOUS RAPOSOS

Por RAMON CABANILLAS

I

A noite é noite de lúa
alta e crara.

Paseniño,
por un ruleiro da veiga,
antre dous tallóns de millo,
cáseque a rastro, o raposo
ven andando de escudriño,
c-os pelos do lombo tesos,
o longo rabo caído,
guíchal-as finas orellas,
arrepíado o fuciño,
y-os ollos saltóns, brillantes
como pelouros de vidro.

O chegar rente da horta
saltando o valo d-un brinco
cai sobr-a meda de estrume
dentro da eira.

De pillo,
déixase quedar deitado
por medo de si o sentiron.

Pasa un bon anaco.

Vendo
que o curral está tranquiño
érguese pouquiño a pouco;
outea torcendo o bico
cara a palleira en que o cucho
sonea como un bendito;
agachándose, lixeiro
mais que unha anguía no río,
vai dereito á capoeira;
capitán en ladroízos,
fai xiral-o tarabelo,
con tal xeito e tal avío
que millor non-o movera
o carpinteiro que o fixo,
y-abre a porta; mete o corpo;
dá unha volta de sarillo;
bótall-a pouta á galiña
mais a man, que non dá un chífo;
chántalle os dentes no papo;
rube á meda; dá outro brinco
e, co-ela na boca, pega
a correr pol-o camiño,

II

Pol-o camiño,—¡háivos cousas
que nin que o demo ande solto!—
n-aquel mesmo punto e hora,
a modiño, un pé trás d-outro,
rente do veiral por conta
do trouqueleo dos zocos,
fuxindo da craridade
como si fixera un roubo,

viña Frangullas, o fillo
do señor Manoel do Corgo,
co-a moina a todo estirar
encasquetada hastr-os ollos,
longa bufanda de frecos
ó rededor do pescozo,
a chaqueta abotonada
e na man un pau de toxo.

Frangullas que era un foguete,
pois de contra de ser mozo.
tiña o pelexo do demo
y-a mala idea dos coxos,
sentindo ferver-a sangue,
cando véu vil-o raposo
prantouse d-un pulo en médeo
da vereda, feito un tolo,
co-as pernas escarranchadas
y-o pau erguido, disposto
a atallalo e si cadraba
botarlle fora os miolos.

Mais, n-esto, non séi que xuncras
lle fixo volver do acordo
que tornando a toda presa
ó escuro veiral, deixóuno
fuxir co-a pita antr-os dentes
rosmando cheo d-enoxo:
«Si non fora pol-o que é
ibache contar un conto».

Abaneando a cabeza
y-o pau, contendo o resollo,
siguéu a carón do valo,
cada ves mais pouco a pouco,
hastra topar c-o portelo;
sentouse enriba d-un croyo
y-alf quedóu en axexo,
caladiño como un mortó.

Ben preparado, abofé,
debía d-estar o choyo.
Non pasara nin o tempo
que leva chiscar un ollo
cando no limpo da eira
dibuxóuse en sombra o corpo
d-unha rapaza, que ou era
Carmela, a neta do Roxo,
ou non-a había no mundo.
Cando eu falo é que a conozo.

«Eiquí temol-a galiña»
debéu de pensal-o mozo,
pois erguéndose de súpeto
guindóu contra un lado os zocos.
y-abrindo a cancela entróu,
saíndo da moza ó encontro.

Houbo un ¡chis! ¡chis! levianciño
y-unha sombra mais.

A pouco,

axuntóu a lus da lúa
os dous dibuxos n-un soyo
que se alongóu pol-a eira
hastra perderse no fondo
do curral, alá no escuro
agarimo d-un alboyó.

Dimpóis, nada. Un rebulir
de follatos... uns saloucos.
mainos e dóces... no ceo,
a lúa, que amostra os cornos!

III

O royal-o día, ergéuse
da cama a nai de Carmela
y-a berros, costume antiga,
despertóu a casa enteira.

En catro pulos vistéuse;
entróu na cocíña a tentas,
quitóulle a tranca á ventana,
colléu os mistos na artesa
e, pónnelle lume ó pote,
sayéu ó curral.

A voltas
con angasos e restevas,
anduvo de eiquí pra alí
fungando como unha abella;
entróu na corte do gando
c-un bó brazado de herba;
dóulle os bós-días a un vello
que pasóu frente á cancela;
abrélle os cochos; de novo
berróu para que se erguera
a xente que, pol-a conta
non andaba muy de presa,
e, lembrándose das pitas,
foi dereita á capoeira.

Dóulle un salto o corazón
cando véu a porta aberta:
c-un ¡churras! ¡churriñas! ¡churras!
xuntóunas ó redor d-ela
e contóunas... ¡Malos demos!
¡Faltáballe a pita negral

Carmela que está na cama
e, por mor da noite en vela,
donlle os hosos, cai de sono
e ten o color da cera,
ponse, de risa e vergonza,
roxa com-unha cereixa
cando oye a sua nai berrando:
¡Rapaza! ¡Ti oyes, Carmela?
¡Cando eu decfal... ¡¡Esta noite
houbo raposo na eiral!

PRA LÊR NA ASAMBREIA DE LUGO

PARDOS E PARVOS

Imos a ofrecerlles ós nosos lectores un capítulo d'unha novela de *costumes rexionás*, verdaderamente exemprar ou picaresca que val por cen capítulos de *La Casa de la Troya*, tan gabada, e por tod'a novela de Xaime Solá *Anduriña*.

Será pouco literario e pol-o mesmo non virá axeitado ós gustos dos rexionalistas ortodoxos, pro ós que decátanse de que Galicia precisa mais que literatura, agradaralles, e isto abonda.

Collemos dito capítulo de *La Voz de la Liga do Ferrol*. Describese o *paisanaxe* de maneira admirabile.

«—O meu ouxeto e amostrarche que onde ólla-se ben a política descubriendo deica a derradeira entranza dos políticos é no campo, nos destritos rurás, porque soio n'eles vénse os fios da imensa rede na que s'atopan prisioneiros, layando sin redenzón os pobres pobos, escravos da vountade dos caciques cativos, protexidos e a vez protetores do cacique gordo.

—Quizais esteñas no certo.

—Andiven unha parte da provincia de Lugo, feudo *in partibus* do Sr. Besada.

—¿O que foi ministro e persistente do Congreso?

—O mesmo. O non vexo de que t'es tranas.

—Coma tamén manda en Pontevedra e ten un brazo en direición a Levante...

—Iso probarache a viveza de D. Augusto; pro imos ó caso. O Sr. Besada é deputado pol-a circunscrición Villalba-Lugo e antre os varios Auntamentos da circunscrición figura o municipio de Trasparga ó que pertence a vila de Guitiriz, úneca antre as dezaoitro parroquias que forman o Auntamento.

—N'habera dúbida de que a capital d'aquíl acharáse na vila.

—Velai onde doi, meu amiguíño. Escoita datos e fala logo. Trasparga é unha aldea formada de catro ou médea ducia de casas de labregos, situadas antre montanas sin vías de comunicación. Guitiriz é unha vila c'unha mileira longa de habitantes, con estación do ferrocarril na liña Madri-Cruña, con gabado balneario, onde s'ouservan moitos progresos. Dend'ela á cabeza do Auntamento hai sete kilómetros de xornada.

—Pois ¿qué demo fan os veciños da vila que non acuden a Gobernação pidindo que desfagan o entorto?

—¿Es ven parvo, hol? ¿Cando viches que se traben os lobos? A un kilómetro de Trasparga e n'a orela da carretera de Madri, érguese un antigo mesón, propiedá do Segredario do Auntamento e brazo dereito no destrito, do Sr. Besada. Pois, escoita. N'ise mesón están o xuzgado municipal e a casa

dos alquileres satisfácese a suma de 650 pesetas anuás. E xuez municipal o boticario D. Xesús Pardo, fillo do Segredario; suprente, Xosé Pardo, irmán do Segredario, médico Pedro Pardo, outro fillo do Segredario.

—¿Léveme Pardo... de Cela! ¿Pertenece aquíl Pardo á escola do defuntiño Monteiro Ríos?

—Ti dicirás. Dezaoitro concexales a que nes magoa o mouro, según meus informes, compoñen o Concello, ningún da vila de Guitiriz. ¡Ai ho! Esquencíase-me: recolle iste dato: a segredaría viña dotada con 3.000 pesetas e agora aumentouse o habere deica catro mil pesetas. ¿Non che parece unha ganguíña!

—Unha canonxía, querreras dicire.

—Os veciños houberon de sufrir un recargo do 5 por 100 nas cuotas do consumo.

—¿E láyanse?

—Ficaba en Guitiriz a escola de nenas á que iban mais de 150, e deixouse a vila sin a escola, pra levala onde non hai nenas que insiñare.

—¿E conformáronse os da vila?

—¿Que iban facere? Recurriron a todol-os resortes. Coma se non. Os xornás de Lugo e da Cruña, sabedores moitos d'eles do choyo, non quixeron rifar c'os caciques. Hai na Habana unha xuntanza de naturaes chamada «Guitiriz y su comarca», e as suas xestíós fono estériles. Gracias que conseguiron pór en vixencia a antiga R. O. que decraraba vila a Guitiriz, pobo que pol-o seu progresivo adianto é merecente de que se l'atenda. Gracias que «Guitiriz y su comarca» xuntou xa 2.500 pesos ouro pra un edificio-escola.

—De maneira que o Segredario de Trasparga conta c'a proteición do Sr. Besada e contra de Besada non hai nos Gubernos quen s'estreva. Ocurrésemme unha idea: que cando o Sr. Besada vaya á Lugo a persidir a Asambreia dos parlamentarios, vayan tamén os veciños de Guitiriz a axionllárense ós pes do que fala da necesidade de redimírenos do cunerismo. ¿Sabes que tiñas razón por feixes ó dicire que non é en Madri senon nos destritos rurás onde téñense d'estudare ós políticos grandes, medianos e pequesos?

—Pois de casos com'o de Guitiriz estache chea Galicia. Toda Galicia e Guitiriz.»

FALA Y-ESTÉTICA

por VICTORIANO TAIBO

ENDEBEN e pra sorte das letras rexionales —on nazonales galegas—qu' o mesmo dá—pol-as fragas da terra sagra sopran ventos tépidos d' arte, bon gusto e d' esgrevia peitosidade, que tanta falla nos facían.

A laxe do esquezo, n-un frolecemento de galanura e bon dicire, caíu pra sempre riba das vellas cousas e das formas peifocas e rudas.

Morreu o astrakán e xa nos imos afacendo a fiare na roca da enxebreza, non o liño aspro y-enfouzado, cal se facía n-outroa, señón ás liñas morosas, sedeñas, que dando altor ás ideías, erguen-os pensamentos y-os sentimentos.

Morreu o astrakán. Mais as malas sementes ollecen de sócato en calquer terreño y-é mester facere a cotio a roza pra vere coma s'ergue ás turmas o fumé da estivada. Qu' iste é un auto de fe ategado de galeguismo no que todos debfamos desvafal-as nosas prumas y-a nosa estética, pra incoutal-os cheiros do estrume e traguere a nosa literatura o que somentes é literario; os arrecendos sotis da vida enxebre, os pensamentos outos, as ideías afinzadas, os ulidos manseliños qu' a y-alma galega atesoura.

Deica o d' agora tívose de Galicia e das cousas galegas unha ideía baixa, cativa. E foi a literatura ca pruma esgallada da zafiedade—n-hai pra que citare ás esceuciós, que d' abondo son conecidas—a que padeceu e sufriu resñada o andacio pezoñento de tanto esquirtore de monteira, cirolas y-estadullo.

¡A gracia enxebre! ¡O humorismo típico! Eu conezo moi poucos esquirtores certamente graciosos e que sexan merecentes d'ise nome. Os outros, ¡malpocados! non chegan a conquiril-o, e quedanose en *graceosos*: payasos indíxenas, histryós desleigados, que, trocando o traxe de clown pol-a vestimenta enlordada do esterqueiro, bailano a muíneira no circo ecuestre do rueiro do señorío-vilengo, vafúo, fofu y-achulado. ¡Canto fixeno reir ó enxebreismo podre!

Fono ises os qu' arrincano da chouza sin lume e sin pan ós nosos probes labregos pra amostral-os na feira das risadas sin dor, non coma iles arelan seren, senón com' a maldade da cidá ós fixo: sin fala nin pensamento, sin oxe nin mañá, valdeiros de cultura e civismo, co poroire esnaquizado.

D' aquela naceu a *jeada* coma elemento estético da nosa literatura, e tivo mais gra-

cia cando o labrego mal parolaba no idioma de Castela; pois a jota bárbara y-africana pódese tere coma letra enxebre, xa que n' hai mestros qu' a non corríxan, xa que n' hai escolas galegas e pra Galicia nas que se dea o ensino da lingua que falan as cinco sestras partes do noso pobo, tolleito do entendemento e da concencia prome do *Trá-gala* castelán que resoa nas nosas escolas dendes de fai mais de cinco séculos: que foi cando, ô perdere Galicia as libertades suas, varouse a fala e finóu o pensamento ya vergonza. Y apagouse a nosa cultura, como dixo o moi sabido portugués Teófilo Braga.

A incultura dos peisanos foi e ainda é, endemal, agra aberta onde entran os graciosos a asenllare asprezas e laceiras pro seu labore mesto.

¡Queren facere cómico o qu' é fondonisimamente tráxico!

Isa literatura mecha, aldraxante e charra-mangueira, finouse; y-é un deber enterral-os mortos.

A nosa fala, mais abondosa de termos e xiros esgrevios do que moitos coidan porque n-a concen, sirve pra eispresare e verter n-ela total-as ideias e todol-os pensamentos, total-as verdades e todol-os sentimentos, deisd' os mais sotis e velaiños deica os mais centíficos e profundos.

Coidare que soyo ten condiciós pra describil-as esmorgas e fartadelas y-enxergare contiños acedos, e coma afirmare que Galicia non pode tere, nin ten agora, un esprito que sinta e pense; e qu' a nosa terra componse d'unhas cirolas vellas, unha moca, un xaruto d'a carto e tres bagullas de gaita chorando os males de que ños mesmos somos causantes. ¡Dicire qu' inda hai quen pensa que pra se sentire galego abóndalle con berrare ¡ei carballeira! ou aturuxar salvaxemente!

O noso rexionalismo non é somentes económico e político. E tamén unha custión d'estética, beleza, arte, perfeición e sobor de todo de cultura, de luz galega pr' o pensamento, que nos siñale a rua da liberdade compreta y-europea, pra que chegue un día luminoso no qu' a vella Suevia, falando no linguaxe dos pobos libres poide dicire: Eu.

Y-a fala, a nosa fala, ten de sere, e xa comenza a sel-o de feito, o medio axeitado d'eispresión d'istes problemas. Mais requírese qu' o sexa cas palabras e cas ideas que falan ô entendemento e non ô estómago y-arisada convulsiva. N-unha fala xeitosa, peñeirada, pulida e culta, facendo urbano o que sexa rústico, traguendo às vilas os ars da aldea pra devolverllos dimpois envolvetos na veste albiña da cultura, coma un ben d'amore e d'enxebriemento.

A fala y-o pensamento viven axuntados por un segredo vencello d'ouro qu'a pou-

ta malfadada do centralismo tallou n-istes eidos contra as leis sagradas da Natureza.

Fagamos de novo a xuntanza, e Galicia, cal a ave mitolóxica, xurdirá das suas cinzas n-un voo grorioso, pra cantare no crorar espellante das turmas, agarimada pol-o sol varil da liberdade, o hino trunfal da nova vida.

Cultival-a fala galega é cultival-o pensamento galego.

Y-os pobos de pensamento cultivado son ceibes por dereito propio.

Compostela, 1917.

UNHA CHAMADA AOS MESTRES

Fagamos cibdadáns

URXE desterrare das nosas escolas a pernizosa rutina e o monótono verbalismo; hora é que nos porcatemos, si o non istamos, qu' o debere sagrado chámanos á crebare os estreitos límites do rutinarismo, a redimir nosos educandos da servidume e das pasiós, á aloumeare sua razón e fortalecer sua alma movendo seu corazón directamente ô grande, ô subrime; a faguer homes prácticos, capacitados cibdadáns que seipan trunfare na rifada loita pol-a eistencia e dare días de gloria ô país qu'os veu nacer, ensinándolles a sacrificare intreses propios en aras do ben común. Si o neno non é un *vaño valdeiro* qu'hai qu'encher—coma dixo Montaigne,—sinon un xermen fecundo qu' é perciso desenvolvere, fagamos qu' a escola sexa un meio axeitado pra iste desenvolvemento, procurando, dinantes qu' a instrución, a educazón. Falemos ô neno das leis que persiden o desarrollo e progreso da nosa agricultura, industria e comercio; da feracidade do noso chan, de nosos montes e rios; a necesidade d'aumentare as vías de comunicazón. Estabrezamos un paralelismo có pasado e as reformas comenentes no futuro. Pintémollle en vivas imáxens o prosaico, sí, mais o real da vida así política coma social; fagamos resaltare os difrentes pobos que, impulsados pol-o nobre afán dos seus fillos e pol-o acerto dos seus gobernantes, soborpúxannos e ocupan lugare preferente na marcha trunfal da civilizazón.

Avivemos nos seus corazóns o santo amore ô pobo en que viven, ensinándolle as suas venerandas tradiziós, a sua historia, as nosas grandes mentalidaes, os nosos héroes, os artistas e autores celebrados que cós seus estudos, seus feitos e seus traballos immortalizaron a sua patria. E si é certo qu' o idioma d'un pobo revélanos sua vida mais íntima, ¡coma proscibire da nosa escola a doce, tenra e garimosa lingoa galega? Non, e mil veces non; pesi-as censuras qu' a algunhas persoas meianamente ilustradas, e menos patriotas,

ouvín, en ocasiós, faguer d'algunhos mestres por toleral-o *galego* nas suas escolas. N-un verbe: porcuremos qu' o neno, dinantes qu' a *China*, pirmeiro qu' a influencia das *manchas solares* ou a vida dos *peces de cores...* seipa, conoza i-enxerga o qu' é a vida baixo todol-os seus aspeitos na terra que pisa, no pobo en que vive, na nosa encantadora Galicia; e non esquezamos aquila famosa frase pornunciada fai anos nos Estados Unidos d'América, refiríndose â ñorancia e vida xiróvaga de moitos dos seus nenos: *Si a ninguén commove a pregunta ¿que vamos a faguer co-iles?... cicais desperte mais intrés a de ¿que farán iles con nosco?...*

¡Mestres galegos, unifiquemos nosa labore, esforzémonos en faguere da nosa Galicia, da nosa desdichada España, unha nova España, rica, próspera, poderosa e felís, e fitaremos tremolare con doce satisfazón en non lonxano día o pabellón grorioso da nosa rexenerazón!

MANUEL GÓMEZ G. BARCO

(Mestre nazonal de Corme, Cruña.)

CONSAGRACIÓN D'UN POETA

Eladio Rodríguez González

ISTE gran poeta, que anda sempre encolleito na sua homildá, querendo desimulare seu xeito d'artista de xenio, c'unha modestia na que s'atopan total-as virtús cidadanas e total-as bondás dos corazóns sinxelos, foi vítima d'un homenaxe xustísimó, na Cruña, no que pode decirese que tomou parte toda Galicia. E foi vítima—escribimos—porque Eladio Rodríguez González non sinte fachenda, e desexaba vivire sempre ñorado. Pro a xusticia trunfou. A xusticia arrincouno do seu fogar tranquíu e levouno á praza pública. Canto val na Cruña, ardeouno n'unha mañán de sol, car'o mar de Riazor, pra apraudilo, pra asiñalalo a Galicia enteira coma un gran poeta, com'un poeta vitorioso pol-o seu propio merecemento, ofercéndolle un xantar enxebre de dous centos comensás, cal poucos lémbrense na cidá herculina.

Foi un dos poucos xantares organizados con verdadeiro agarimo entusiasta de que temos mentes. Foi, tamén, un auto consolador: porque Eladio Rodríguez, soio pode engayolarnos c'os seus formosos versos, mas non dare destinos.

Foi unha esprosión do sentimento da xusticia que aniña na concencia dos pobos. E ô lostregueo d'ista esprosión, puido decátarese toda Galicia do admirabile poeta que é o bô, o nobre, o sinxelo Eladio, dende entón consagrado, cal poucos, pol-o sufraxio universal da terra que il canta, xa fai moitos anos, con fonda inspiración garimosa. Premio a unha outa labore d'artística enxebreza.

A NOSA TERRA considera como seus os trunfos do predileuto irmán Rodríguez González o mesmo que os do notabre coro *Cántigas da Terra* que perside.

NON RIFEMOS POR PALABRAS

Rexionalismo e nacionalismo son a mesma cousa

Vicente Gay, fai cinco anos, era centralista a *ou trance*. N'un discurso imprentado en Valladolid no ano 1912 sóbor de «O nacionalismo e o centralismo ante o imperialismo» amóstrase centralista e imperialista, chamándolle a Cambó *nihilista*, por ire iste contra da unidade política feita pol-a forza. Agora virou. Agora é nacionalista ateigado d'entusiasmo. Fala en valenciano, no seu idioma nativo, e di cousas de tanto intrés com'as seguintes:

«Unha' rexión que ofrece n'actualidade exemplo d'evolucióis somellantes a Cataluña é Valencia... Os aristócratas falaban o castelán e a maor parte da crase meía tamén; o idioma lemosin parecía habere fuxido da cidá pra acochárese no campo. Agora trocouse a escea. Non fica a aitividade rexionalista no cultivo literario, ¡probes dos pobos

que non levan a mais lonxe seu rexionalismo! Os novos rexionalistas, os valencianistas, piden ferrocarris, abren escolas, restauran moimentos, fan grandes Asambleas populares, válese de romaxes pra relembra-la a Historia, e... non teñen incomente en falar o valencián, sexa onde sexa.

...Quen lembre a evolución que soffriu o rexionalismo, non soio en España, senon fora d'ila, comprenderá que seu avance, inda arrincando d'esforzos modestos, é seguro é crecente. Moitos cetican con desdén o rexionalismo, dicindo que fai vinte anos non tiñan nin concencia da persoalidade rexional algunhas rexiois que hoxe amostan unha grande pretensión política. O dito é tan pobre que non resiste o mais cativo

enxámen. Pol-o visto istes cretinos enxerguen que os estados de concencia colectiva han soffrir pr'á sua trasformación unha maturidade de séculos, com'os estratos da terra, e non se decatan que o noso mundo interior pode trocárese n'un instante. Craro é o exemplo de Bohemia, onde durante moitos anos soio tres literatos de certo renome axitaban a idea nacionalista, e d'ela dicíase, facendo bulra, que a nacionalidade checa collía baixo d'unha tella. E a nacionalidade checa xurdiu; os nobres checos, que dinantes falaban alemán, escomezaron a falaren en checo; as oficinas públicas recibiron coma idioma oficial o checo tamén, e na escola, a lingua nai era a que falouse despois. ¡Esnaquizou se por ilo o Imperio

Lembráranse nosos leutores d'un homilde zapateiro de Compostelo que fixo un drama galego e do que fae lábamos datas atrás. Oxe ofrecemos, como cousa curiosa, un anaco d'escea d'aquil drama. O autor chámase Xesús San Luis Romero.

ACTO III

CUADRO II. ESCENA I-A

XAQUIN c'un pau n'a man e XANETE c'un lote amarrado n'un pau, que leva atravesado o lombo, van pol'o camiño de dereita a esquerda; ó chegar carón do Cruceiro, XANETE detense e tira c'o lote.

XAQUIN. — ¡Cánsach'o lote?

XANETE. — Nin miaxa;
Pro... a andarela vai ser boa,
E qu'un zoco que me magoa.
Y-o calcañar me relaxa
Non siguirei; vou a pór
Os mordeguins; voste agarde.

XAQUIN. — Cambeos axiña, qu'é tarde.

XANETE. — Decontadiño, señor.

XANETE, guíndase o chan e acupase en cambear os zocos. XAQUIN queda un pouco ollando car'o Cruceiro; logo con voz segura:

XAQUIN. — ¡Hon ti! Cruceiro d'a Rega,
Qu'o pé d'ista encrucillada
Foche a yalma apousentada
De tantas xeneracions;
Antre a brétema d'os anos
Véxote de cote irgueito,
Testigo mudo e direito
De ruins trasformacions.
Ti, viches ista Galicia
Forte, puxante e pregada,
Y-hoxe mirala aldraxada
Por un tato de ladrons;
Ti, viches a Bergantiños
Durmir un sono dourado,
Y-hoxe vel'o escamallado
D'as mais doces tradicions.
Ti, viches homes bariles,
Qu'a peito aberto, n'a guerra
Defenderon d'ista terra
A libertá con teson;
Y-hoxe ves os netos d'iles
Cativos, enmorriñados,
Sen xéneo, com'abafados
Sen sangue n'o curazón.

¡Onde van d'aquiles homes
As notas de rudo alento
Que voando en aas do vento
Aloumiñaban en ti?
Chamas, dilles que ritornen,
Cruceiro, por que fai falla
Qu'o balvordo d'a batalla
Xa se volva a ouir eiqui...

.....
Símbolo d'unha xusticia
Por un mártire redenta,
A tua figura alenta
N'unha omilde relixión,
A que ves como s'apouca
C'os empezos revirados
Por homes desa'ogados,
Que non teñen curazón...

.....
¡Cantas nais, carón de ti,
Despediron par'a guerra
Os seus fillos, qu'a ista terra
Non chegaron a ritornar!
Morreron por unha pátreas
N'a que sempre, escravizados,
Pilotas asoballados
Nin poideron alentar.
¡Hou! canto Bergantiñán,
Fuxindo pra emigración
A yalma y-o curazón
Par'a loita eiqui tempraron;
Camiño de longas terras
C'unha vountade forte,
Que ben poucos atoparon.
Cantos, cantos te lembraron
Xa n'as horas de tristura,
Xa n'as horas de ledura,
Xa n'as horas de pensar,
Cantos, cantos che rezaron;
Cantos, en terras lexanas
¡Ay! morréronse co-as ganas
De non poderte vicar...

.....
Ergueito pé do camiño
Sempre c'os brazos abertos,

Ollal'os pasos incertos
D'unha homanidá sen fé,
Qu' agoniada pol'a vida
Vai; e ven, detense, e corre,
Mais ó fin sómese e morre,
Mentras tí, sigues de pé...

.....
Cando te vía, Cruceiro,
N'as noites de vendaval
Coma s'o xéneo do mal
C'os teus brazos espantaras,
Coidaba ouir pé de tí
Marmullos de soedades,
Lembranzas d'outras edades,
Cal se por elas cramaras.
Cando n'as noites de lua,
Calmuzas, d'un vrán sereio,
Baixo a craridá d'o ceo
Soneabas n'o camiño,
Pareciame estar vendo
Mil espritos á tua veira,
Meigas, fadas, qu'en ringleira
Ivan trepando amodiño...

.....
Hoxe, en disgracia me toca,
Pol'as viranzas d'a vida
Derradeira despedida
De virche a dar, ¡ay de min!
Voume d'eiqui, qu'e o que dixen?
Non me vou, non, que me votan,
Pois com'a on lobo m'acotan
Ista terra onde eu nascin.
Voume, hastra sin a esperancia
De xa mais volverte a ollar;
¡Son vello pra ritornar
S'un milagre non fai Dios!...
El, ven sabe o tondo afán
D'iste vello qu'a El s'entrega...
¡Adios, Cruceiro d'a Rega!...
¡Cruceiro d'a Rega!... ¡¡Adios!!

Leva as mans a testa e queda inmóvil. XANETE ergueito xa, colleo d'un brazo e vaino levando. Van-se pol'a esquerda.

austro-húngaro? Dende ise momento foi mais forte e rexa que nunca.

Unha das consecuencias d'ista guerra será a afirmación das nacionalidades, e pol-o mesmo o rexionalismo. Pro inda hai quen repugna o nome de nacionalismos rexionás. Tal erro obedece a unha triste trabucación. Coidan algús que a idea de nacionalidade equival á de Estado político independente, soberán e que, en consecuencia toda nacionalidade xenera separatismo. Velaí o erro fondonísimo. Nacional quer dicire grupo de homes historicamente diferenciado, con bés de seu que chámanse idiomas, raza, comunidade secular, sentimento d'irmandade, psicoloxía característica, bés espirituales, n'unha verba. A conservación de todo isto n'un estado de dereito dentro da unidade do Estado, calquera que seña sua forma de goberno, é o que constitúe a arela nacionalista. Agora que a organizacion administrativa que tal estado eisixe non pode sere nin centralista nin uniformista. O dereito político moderno aceta istes novos elementos e fai mais amplo o conceuto da cidadanía, esquencendo a vella conceición atomística da sociedade.

Certo é que si os políticos fosen verdadeiramente estadistas, quere dicire, mentalidades de xeito centífico, ninguén poderíase asustar d'istas manifestacións da vida local, que son esencialmente un progreso.

Non val, pois, poñerlles resistencia a istas manifestacións da vitalidá nacional; a vida é mais forte que os privilexos e os convencionalismos. Non convenlle o rexionalismo nin á oligarquía nin ás prácticas da organización caciquil que n'apreixa xuntanza traballan pra manter seu imperio contra da libertade nacional.

...O que pasa e que os pobos queren teren maor participación na vida local; que os dereitos que garantíalles a Constitución lles non sexan roubados nos Municipios. ¿Non se ve que o momento español caracterízase por unha organización da sociedade contra do Estado? Non pra negalo, como socede na conceición anarquista, senon pra facelo millor e liberar ós administrados do imperio dos validos, dos favoritos, camarillas e oligarquías centralistas, que teñen feito d'un pobo de cidadáns unha masa de castas.

VICENTE GAY.»

~~~~~

Por mor da derradeira folga xeneral non puido publicárese o número de A NOSA TERRA do día vinte. Forza maior nol-o impideu.

Hoxe, damos xuntos aquíl número e o da data d'agora, pidíndolle ós nosos lectores que disimulen.

Entrambos números foron levados á censura.

RISA PRA TODO O ANO

REXIONALISMO DE MONTE PELADO

Si o problema da alimentación do home en Galicia ten hoxe fondo intrínseco, é *prantealo mal, buscando sua solución en obtene colleitas de cereás nos montes*. Ao meu xuício, os montes galegos que puideran dare colleitas míseras ó remate de dous ou tres anos de cultivo, moito mais rindirían esprotados racionalmente na industria animal. Si os cereás subiron de prezo moitísimo, os produtos do carneiro, do porco, da vaca e o gando cabalar, subiron tanto ou inda mais, e a sua baixa terá de sere menos súpeta e mais paseniña que a d'aqueles. Por qué non perfeccionare a defectuosa utilización que dos montes galegos sacan hoxe os rebaños?

Do atrasadísimo estado no que s'atopa a esprotación cabalar en Galicia pódese chegar a unha riqueza de primeiro orde, tomando coma base os pastos dos montes, un bô método de produción e o emprego de forraxes concentrados. A industria do porco, en moitos casos, pode apoyárese nos apastos públicos do monte, sóbor de todo no que afeuta á cría. Nas situacións mais favorables, a mesma vaca leiteira pode sacar partido do apasto dos montes durante catro ou seis meses do ano, n'especial pr'á produción do queixo. Pódese facer en pequeno algo somellante ó que faise en grande escada en Suíza e n'outros países montañosos.

...Iste programa non pódese realizarse si non se resolven dinantes duos primordiais factores: a produción de forraxes concentrados baratos en Galicia ó que opóñense o acaparamento, o centralismo, etc., etc., e a xuntanza e a cooperación rural, que hoxe sonvos imposibles, por caosa da política, a mais cativa das pragas que ten a economía galega.

B. CALDERÓN.

Xa vedes como fala unha das primeiras autoridades da nosa terra en cuestións agropecuarias, respondendo á parvada, que non é outra cousa, conque queren pasar por amigos de Galicia os deputados cuneiros que en Madri axuntáronse fai poucas datas, pra dar consellos ós nosos labregos, escravos d'iles.

Un bô compatriota, Fabricio Núñez, acerca d'isto e baixo o nome de *Un puñado de héroes* publicou un formoso artigo en *El Ideal Gallego* que é unha bulra sanguíñenta pra ditos cuneiros.

«Insiniárombos—di—joh labregos gale-

gos! unha gran verdade, descubriendo ante a vosa cegueira inteleutual, unha das caosas, quizais a primeira entre todas, da vosa mi-seria, do voso atraso, da vosa incultura, da vosa fame. Traballades pouco, según vosos deputados; resistídevos, preguizosos, a roturar esas terras baldías que o fisco axexa, e o usureiro e o cacique ollan con xeito paternal, somellante, ó de Atila. Nada importa que a fame ronde vosos fogares pobres; que a perda da colleita do mainzo vos obrigue a erguer ó ceio os puños pechados co'a xen-reira. Vosos deputados, os que non percisan respirar, nin ainda no vran, o ár do seu destrito, decrarán, *urbi et orbi*, n'istes momentos tráxicos, co'a impavidez dina dos gansos sagrados do capitolio que avisaron a chegada dos bárbaros, que vosoutros jough labregos galegos! sodes un pouco folgazás e que convén que noso suor apríquese a roturar mais terras pra honra e gloria do fisco, da usura e do cacique... ¿Poderían conocérense os nomes d'ises admirables varós? Porque s'impón a praca lembrativa.»

La Voz Pública, d'Ourense, falando do mesmo asunto, di, entre outras cousas:

«Intensificación de cultivos, creación de prados, iso é ben pra dito, mas non pra dito por uns señores d'aición que teñen nas suas mans a realización dos seus desinios, senon pr'ós que soio teorizan.

¿Como van a intensificárense cultivos nin prados sin homes? ¿Como vai habere homes se non hai cartos! ¿Como vai habere cartos, onde as propiedades galegas están gravadas arbitrariamente por unhos inxustos trabucos, suxetos ó tipo d'unha simpatía que s'abrange samente a costa da nosa dinidá e nosa cidadanía! ¿Como non vai habere caciques n'unha rexión onde o cunerismo representativo é unha institución, a úneca que enche total-as nosas arelas parlamentaristas!

Ises deputados que poñen no campo dos valores sociás a laberquería, tiñan d'estare non no Congreso, senon nos incultos campos galegos, suprimindo c'o traballo de seu a falla de brazos que ali eisiste.»

Como se pode ollar, xornás das catro provincias de Galicia ríñse da pouca lacha dos deputados redentores. Van ter que inventar outra postura. Isa, do monte, saíulles torta.

TRIBUNA LIBRE

LEMBRANDO...

DIANTE d'o homenaxe que Galicia rindeu a Rosalía, homenaxe rexional xa que todas as cidades galegas mandaron representantes ô auto d'o descubrimento d'a estátua qu'en Compostela acaba d'erguerse a aquela «santa muller, boa, indulxente, sin vanidade ni envexa algunha» eu pensei n'algo qu'é transcendentalmente funesto pra Galicia e cuio remedio o teñen nâs mans, nô seu programa os organismos novos, fortes, animosos, rebeldes, sanos, que funcionan aitamente cò nome de *Irmandades da Fala*: Cruzadas de varóns xenerosos e patriotas, relixión d'homes honrados.

N'o que pensei amargamente mentras ô pe d'a estátua de Rosalía cantaban os orfeons o Hino qu'o gran Cabanillas compuxo (e que debían aprender pra rezarlo com'o unha oración todol-os galegos, os nenos prencipalmente) e algunhas persoalidades, destacando d'entre outras que constitufan o mais granado d'a Política, Letras, Artes e Ciencias, pronuncian loas n'honore de Rosalía, o qu'eu pensaba, digo, amargamente durante a solenidade era que existe un pobo en Galicia pra o que a inspirada tivo todos seus cariños e predileucións todas, un pobo que adoraba n'ela porque ela verteu sóbor él, sóbor suas xentes n'especial as infortuna-

das suas xenerosidades e acesa caridade, un pobo no que compuxo suas mais ispiradas estrofas, no que viveu, chorou e morreu, no que inda vaga sua sombra querida e dende o que, finalmente, esquirbo ista crónica, o pobo de Padrón, de Iria-Flavia que a pesar de todol-o que deixo apuntado figura n'as listas de subscripción pr'ô monumento con trinta pesetas!!!

¡O delito de leso patriotismo consumou-se! ¡O desaguizado está xa cometido!

Vexamos agora de pensar un pouquiño n'íl pra obtener a lóxica e racional secuela que de esa manífica leución se deduce.

Soimente catró cativos pesos dou Padrón pr'homenaxe â sua cantora. Mas non foi o pobo quen os dou—enténdase ben—foi o Auntamento, que inda que en rigor ê ante a ley e o dereito o representante d'o pobo a maior parte d'âs veces por hacharse comprometadamente divorciado dô pensare e dô sentire, d'as necesidades e aspiraciós d'aquél en vez de representalo ven a ser rival, algo que se hacha en franca e aberta oposición.

Así n'este caso que glosa.

Teño pra mín qu'as almas d'aquelas boas xentes cando souperon tal arderon en xuste indignación e dixéronse:—«¡Nos non temos

nada que ver c'o que o Municipio faga. O qu'el fixo e unha vergoña intolerable!»

Tuveron que decilo â forza.

¿Cómo, n'afeuto, si o Auntamento, n'as autuás e caducas organizaciós políticas si fose o repersentante xurídico, legal dô pobo, ô que encarna sua vontade, o que sinte con'íl e con'íl aspira e ambiciona, espírito do seu espírito, iba a contribuir con esa mezuquina, exígua cantidade? O pobo houbera dado de bô grado por Rosalía, por sua reudentora o que n'houbera tido, quero decir, mais, moito mais d'o que suas facendas lle houberan permitido xa qu'era moito o que querían â santa, maternal muller.

A toparme eu n'Iria-Flavia entón, a raíz de «a brava fazaña» d'aquel «miserable», «famento» Municipio houbera aberto unha subscrición popular dende o'25 pesetas je xa verías, leutor, qué exemplo, qué soberbio exemplo, qué bofetada tan descomunal lle dábamos a aquel Concello de pega, xentileza de pouco mais ou menos, Concello estrano, caído v. g. d'a lúá, alcalde e concexaes de R. O., postizos, que non conecen ô pobo! (¡o que van a representare!) nin por consiguiente, se atoparán en boa lóxica, capacitados pra representalo.

A miña casa houberan acodido—en peregrinaxe d'agradecidos, adoradores, devotos de Rosalía—ôs veciños todos d'Iria, Padrón, Dodro, Lestrove, Laiño, Cesures, Herbón... c'o seu óbolo e non catro pesos sinon unha respetable cantidade e total-as suas ademi-

FOLLAS NOVAS

AS letras galegas están de festa. Ramón Cabanillas, noso querido irmán o gran poeta da raza que leva chantada no seu miolo a inspiración dos escolleitos, dou â publicidâ o primeiro tomo das suas poestas. Nóméase Da Terra Asoballada. N'él s'atopan total-as fortes composiciós que ten feitas pra erguer a conciencia colectiva do noso pobo âs outuras da cidadanía. Son berros bariles, xenreiras acesas, trallazos feros, acochados en estrofas cheas de luz, armonía e sentimento. Unha obra xenial, ademirabre. Obra de Cabanillas, n'unha verba. Obra d'un home que non percisa loubas. Obra d'un dos mellores poetas, non soio d'España senon da Europa latina.

Pra falar de Cabanillas hai que desbotar os adxetivos, que se cairon de tanto apricalos a calquera no mais fondo do secreto.

Da Terra Asoballada e un libro ademirabremente imprentado. Somella un libro de horas. Honra ô xornal Galicia Nueva, de Villagarcía, onde se fixo. E hónrao, inda

mais, pol-a baratura do seu prezo: 1'50 pesetas.

Todol-os namorados da beleza da rima, todol-os amigos dos versos formosos, haberán de mercar pra telo na sua biblioteca, iste novo libro, galanamente enxebre, froito d'un

xenio da terra, froito do poeta galego por antonomasia.

O valimento de Cabanillas amóstrase n'él, como s'amostrará nos novos libros que prepara. Todos xuntos formarán unha colección notabre, capaz de sere adequirida inda pol-os que teñan poucos cartos.

O gran vate cambadês, fainos lembrar de Curros, de Rosalía, de Pondal, de Lamas, de todol-os primeiros cantores do noso rexurdimento literario. Ten algo d'aqueles. E ten ademais sua propia persoalidade, cuias âas son unha cristiãña sinxeleza e unha orixinalidâ de sentimento e pensamento, que conquieren pr'â ademiración o azo dos leitores mais eisixentes.

Pra loubar a Cabanillas, abonda decire que publicou un novo libro. Porque un libro de Cabanillas terá de sere sempre un novo loureiro inmortal posto na coroa de gloria da patria galega.

Cabanillas e un cume de xenialidade poética. Un cume que alumea e doura o sol eterno da beleza.

raciones podríamos ofrendare n'o altare que Compostela acaba de erixir: que tal ha de sere pra os galegos o moimento.

¿Qué dirá o «postizo» Auntamento antr'o rasgo, nunca o bastante gabado, do Excmo. Sr. D. Leandro Prieto Pereira: ese ex-Maxistrado que suscribheu as 3.000 pesetas que eran mester prá conclusión da estatua?

¿Qué lles habereá parecido ós «espléndidos» señores d'o marxen o desprendimento d'outros Auntamentos e outras Corporacións oficiaes—sin tantos motivos como a de Padrón pra facelo—pra contribuíre á obra patriótica e merecida?

¡Boa sería o oire seu comentol!

Tiña razón o noso caudillo Villar Pontecando n'aquela xornada galeguista de Ferrol o 11 de Febreiro dicía: «Hai que facer unha política nova, unha política inédita, feita por primeira vez en galego, no noso idioma no que aínda non vos enganaron os cunheiros». Si a nos se nos dera o que pedimos: Autonomía, si os rexionalistas tivéssemos o poder rexional separado do poder central en este caso concreto de que falo o Auntamento de Padrón facéndose eco dos desexos do pobo sería o primeiro en figurar n'homenaxe á muller que chorou n'estas suas veigas queridas, onde aquelas bágoas, inmarcesiblemente, florecerán coma rosas... aquela muller santa: corazón doente e xeneroso que foi manantial cheo de gracia pra o desvalido e pra o acongonxado.

* * *

Indinadísimo e por sere nado n'esta terra eu protesto contra o afrentoso feito que motiva estas líñas. Unha xusta indinación move hoxe miña pruma xa que o que fixo o Auntamento de Padrón foi poñer un estima, un baldón n'as listas qu'a miña patria colmou d'hidalguía, xenerosidade e agradecementos.

ORTIZ NOVO

(Bibliotecario d'a Irmandade d'a Fala de Santiago.)

Iria Flavia, Estío, MCMXVII.

Peneirando...

El Huérfano de Bembivire—a il lle non gusta o nome *Da terra asobullada* e a nos gústanos menos aínda o seu seudónimo, abofé—falando dos versos de Ramón Cabanillas di que non cré na existencia do cacique omnipotente; que coida isto unha andrómena e coma outra andrómena a da *cincenta* galega.

O *Huérano de Bembivire*, que fora d'isto é bô escritor, dino de loubas, vive no limbo, ou non pensa o que leva ós papés.

¡Con que en Galicia non hai caciquismo!... Non ten que camiñar moito pra dar co'a

resposta. Sin sair da casa, pergunte no *Faro de Vigo* e lle darán razón.

¿Non hai caciquismo en Galicia onde non temos un soio deputado feito *todo il* pol-a vountade do pobo? ¿Non temos caciquismo en Galicia onde o pouco espírito de cidadanía das vilas e afundido e afogado pol-as listas das segredarías rurais? Non hai caciquismo en Galicia, onde as Deputacións provinciais son feitura da oligarquía rural? ¡Que o digan Amoedo e Darse!

Home, non parvee... Caciquismo, caciquismo, caciquismo e verdura. eisi se pode definir o paisaxe material e espiritual da nosa terra, n'unha síntesis pequena. Si soio temos deputados monárquicos, dos partidos de vaso e grifo por turno. Nin un independente, nin xaimista, nin republicano, agrario ou socialista. E a concencia do país refréxase n'isto?

¡Que ganas de leria! ¡Si hai destritos nos que non se pode alentar, sin que o premita o señor de forza e coitelo.

Galicia, cincenta... Tamén, inda que haxa outras rexións mais pobres que ela, *Huérano de Bembivire*. Porque Galicia ten escravizada pol-o centralismo sua natureza, no senso político-social e no económico. Galicia é librecambista, naturalmente. Galicia vive sacrificada n'ausoluto, na sua estrutura autóctona pra que poidan vivire outras rexións, millor dito os caciques acaparadores d'outras rexións. Galicia, a rexión que mais paga ó Estado español é, na proporción, a que menos beneficios recolle. Galicia tan importante, pol-a sua situación xeográfica, conta con menos ferrocarris que ninguén pobo d'España. Galicia ten sóbor de si o imposto da fame, que dixo Rodrigo Sanz, superior ó importe da Deuda pública, soio *pol-o dereito a comer pan*...

En Galicia, derradeiramente, a vida civil non existe.

O torreiro do *Faro*, o *Huérano de Bembivire*, paréz, n'ista ocasión, falar pol-a boca do seu padriño o Sr. Lema.

***

Nos Xogos Frorás de *La Provincia*, de Pontevedra conquireu a fror natural—naturalmente!—o manchego López de Haro con unha poesía *canto á muller galega*.

Xa hai motivo pra que lle fagan un desagravio, capaz de desencabuxallo, os homes da nosa terra que aldraxou na sua novela de cuiro nome non queremos lembrarnos.

Como que isto ándase buscando. E logo din que cada pobo non ten o que merece.

Nos outros non estamos conformes c'o folleto que se publicou contra do manchego. E non o estamos porque foi anónimo. O anónimo é unha cobardía. Se o non fora, si levase un nome responsabre, entón, pensaríamos d'outro xeito. E diríamos que a vio-

lencia e perferibre á mansedume carneiril. Porque a violencia, trabucada ou non, envolve pasión e a pasión é o motor da dinidá.

Protestamos, pois, contra do folleto anónimo. Mais d'isto a facerlle un desagravio ó manchego López, coma desexaban algús xornás galegos, hai un abismo, que soio pódese salvar deixando no chán o peso da dinidá.

¡Facerlle un desagravio a López que lonxe de sentirse remorso pol-a publicación da sua novela imbécil, riuse dende *El Día*, de Madri das protestas galegas!

Ise desagravio soio pode ser cousa d'esgravos. E nós, somos, gracias a Deus, señores, con ese grande.

López veu a Galicia, como don Xan Tenorio, a rifar c'os galegos e a cantar as galegas.

***

Pol-o d'agora protestaron contra da Asamblea de Besada en Lugo, o culto xornal d'aquela cidade *La Voz de la Verdad* que merece un homenaxe alí onde todo está morto pra canto non sexa axionllamento ós pés dos caciques e frivolidade; *La Voz de la Liga* do Ferrol, Fabricio Núñez no *Ideal Gallego* e outros boletis dos que esquencéusenos o nome.

O Lugo caciquil olla en Besada o redentor porque lle ten ofrecido un edificio pra Instituto. Por edificios mórense os pobos galegos. ¿E que ll'importa un edificio á provincia?

¡Un edificio! Nin cen edificios, nin o maior progreso material, si falla a liberdade.

E perferibre no senso europeo a liberdade na pobreza que a prosperidade na escravitú.

E pra que haxa ista liberdade, tense que erguer a concencia do pobo, pra que lles vire as costas ós caciques, por altos que eles seían.

Con edificios, con muelles e carreteras inútiles, está feita a cadea da nosa escravitú.

O progreso galego, a redención galega, ha vire pol-o campo. E ó campo lle non importa que os novos bachilleres saian d'un edificio galano, nin que un cuartel seña trocado...

Lugo morto, Lugo morto, axiña veremos si sigues sendo, porque mereces selo, o campo d'esperimentación cuneirista do centralismo, como dixo un día *La Idea Moderna*.

Logo veremos si Monforté tiña razón ó pedire que se lle deixase pertencere á provincia d'Ourense.

***

Nos tiñamos a García, o director do *Ideal Gallego* por home sabido. García, non falaba, non escribía. E atendendo ó

dito das xentes, coidámolo persoa de miolo. Pro resultounos un pozo de cencia do xeito do persoaxe da novela de Eica de Queirós. En canto falou e escribiu... aqueloutrouna.

García, é o cursi mais outo. Nin ten estilo, nin senso de seu.

N' *El Debate* de Madrid, fixo un artigo sóbor do rexionalismo galego, que é a mostra mais crara do valeiro do seu miolo.

Di n'él que fracasou a «Solidaridá» que fracasaron as «Irmandades da Fala», que fracasou o agrarismo. Di mais: que temos un nacionalismo perigoso mal entendido e pior dixerido.

E añade que todo fracasou por inconstancia dos directores e por falla d'espírito de sacrificio. ¡Adeus, sepultureiro!

Ollouse no seu espello, e mideu ós mais pol-a sua persoa.

Non García, cursi e parvo García, non: o que fracasou foi o *Ideal Gallego*. Porque sin timonel non hai barco que navegue. O que fracasou foi o gassetismo con careta, o laberquismo católico rexionalista independente.

Porque os bós católicos conecen o pano; os bós rexionalistas tamén; e os independentes rínse de vosté.

Pol-o demais nos dixerimos as ideas. Somos homes ergueitos. O que non dixerimos son rodas de muiño.

E xa falaremos. Que A NOSA TERRA si non «tira» tanto papel com'o *Ideal Gallego*, circula e lêse moito mais. E as «Irmandades da Fala» multiplícanse, no interín...

O mesmo García, falando dos cadros que ten na Eisposición González del Blanco, di que son «algo exóticos».

¡Algo, someite. Coma que fono pintados en Tánxer.

¡Vaia un crítico!

***

Picorete, publicou na *Voz de Galicia* unha epístola falando do novo libro de ver-

sos de Cabanillas. E un espello de cursilería. Cursilería que conece mui ben o autor de «Da terra asoballada».

Cabanillas fixo mal adicándolle o seu libro a Picorete.

Pro seipa Picorete que Cabanillas, noso irmán, é nacionalista. Seipa tamén que Cabanillas merece, non o nome d'ademirado, senon d'*insigne* antr'os *insignes*. Porque é un poeta mais que galego, *universal*, dos poucos que hai na España.

Por certo que Picorete, contradicándose, xa que pon pol-as nubes os versos de Cabanillas—versos nacionalistas—combate ós que profesámol-o nacionalismo. E fala de rexionalistas de *aluvión*. Sabemos que non vai por nos a frase. Sabemos que vai contra dos que brindaron no xusto xantar feito en homenaxe a Eladio Rodríguez González.

Mas, con todo, protestamos da parvada de Picorete, do inorante autor d'un manifesto rexionalista (?) no que se pedía «con carácter permanente a libre introdución dos trigo en Galicia»...

¡Pobre Picorete! Pra nada contaron co il, e eisi saiu ben a Gran Eisposición de Arte Galego. Mentras el fracasou na sua Asambreira, como Besada na *outra*.

Cursi, cursi, cursi. Fíxate no que piden as Diputacións de Baskonia. Coida tamén que nos somos pangaleguistas, pois pensamos que n'unha forte Iberia, portugueses e galegos, irmáns de raza e de lingua, face-ríamos com'unha media España. E oxe, cal nunca, Portugal nos chama con amore. E a economía galega percisa da portuguesa.

Mais abonda xa.

***

En Madrid vaise facer unha «Irmandade da Fala».

En Lugo inda non se fixo.

¡Probe Lugo, que vive de costas á sua gloriosa historia!

***

Picorete que felicita por telégrafo a todol-os peixes gordos que estornudan en Madrid, non se lembrou dos organizadores da Eisposición de Arte Galego.

En troques, quizáis felicítase a Besada, si Besada fixera a sua Asambreira.

***

Besada xa non vai á cidá do Sacramento pol-o d'agora.

Isto obríganos a retirar cousas que tiñamos feitas.

E a lembrarnos d'aquela copra que circulou pol-o Congreso o ano pasado:

«Nos ha dado la tostada el diputado por Lugo: ya no es González Besada sino González Besugo.»

***

Chapaprieta, o cunheiro, anda por Noya enchendo a andorga.

¡Viva o cuneirismo!

Pregamos a cantos irmáns nosos e suscritores da Cruña e fora que non haxan recibido a notabre conferencia que dou D. Antón Valcárcel sóbor do «Municipio galego», e desexen tela, que a recramen na redaición d'iste boletín. Mandaráselles a volta de correio ou pol-o repartidor, coma regalo.

LIT. E IMP. ROEL-CORUÑA.

Faise cárrago de toda cras de traballos gráficos, en imprenta, litografía e fotograbado, así coma sellos de caucho

A Papeleira Galega

FÁBRICA DE BOLSAS DE PAPEL DE TODAS CRAS FOTOGRAFADO

BARRERA, 7

A CRUÑA

Teléf. 434

NOVO LIBRO

Da Terra asoballada

POESÍAS

DE

Ramón Cabanillas

De venda en todas as librerías e na adeministración d'A Nosa Terra.

Prezo: 1'50 ptas.

FRÁBICA MECÁNICA

: DE CALZADO :

— DE —

ANXEL SENRA

RÚA XUAN FLÓREZ

Depósito: Cantón Grande, 15

A CRUÑA

FILLOS DE A. BARCELÓ (S. en C.)**MÁLAGA**

Cosecheiros, esportadores de viños seleitos da España, oxén, anisados, ron, coñac, etc.

Son os únicos donos das marcas de moito creto e sona chamadas

ANÍS DOUS MONOS**RON LA LUCÍE****OXÉN SUPERFINO**

Pra encargos, na Cruña, rúa do Orzán, 144

Automovilistas:

As mais fortes, millores e mais económicas cubertas, son as

PALMER

Depósito xeneral en Galicia.

Real, 20 -- A Cruña

BALDOMIR

Pôrase axiña a venda unha nova colección de melodías inspiradas en poesías de Rosalía, Curros, Cabanillas e Rey Soto.

LABREGOS:

Si queredes encoutar a peste das patacas, vacelos (vides), hortalizas, etc., e dobrar a colleita d'aqueles pro ductos, empregade o **SULFATO DE COBRE**
Pedide prezos e condicións ós

Grandes Almacés de Ferretería, Vidros e Pinturas

DE

Romero Hermanos

Concepción Arenal, 1 e 3; Iglesia, 90 e 92,
e Canalejas, 77

FERROL**H. LA PALOMA**

— DE —

Ramón Morandeira

Este espréndido establecemento, situado no mais céntrico da poboación, axeitado á outura dos millores da súa cras, conta con espazosas e aireadas habitazóns, boa e abundante mesa, un servizo puntual i esmerado, e asistencia facultativa pol-o enxebre e renomado doutor A. Otero.

Fonte de San Antón, 20 - Santiago

LEUTORES:

Quen queira ter un traxe bóo e xeitoso, e que lle coste pouco diñeiro, qu'ó faga na xastería de

Xosé Varela

CIRCO, 16-BAIXO - VIGO

FÁBRICA DE BISELAR, GRABAR E DECORAR CRISTAL

—*—*—
Espellos de Venecia e de tocador, lisos e biselados.

Rótulos grabados e vidreiras artísticas.

Lúas de grandes tamaños e grosuras.

Vidros impresos e de total-as cras.

Baldosas pra pisos.

Narciso F. Pereira

ORZAN, 76 E SOCORRO, 37 E 39

A CRUÑA**VIÑOS BRANCOS E TINTOS**

Riveiro: Arnoya fino.

Rioxa: Federico Paternina.

«Rioxa Ollauri» especial pra familias.

Botella sin caseo: 0'55 ptas.

Pedidos: W. LOSADA

HOTEL CONTINENTAL

Os esquisitos VIÑOS do

VALLE DE MONTERREY - Ourense

véndense na rúa da Franxa, 41

Probádeo, os que gustedes d'un bon viño de mesa.

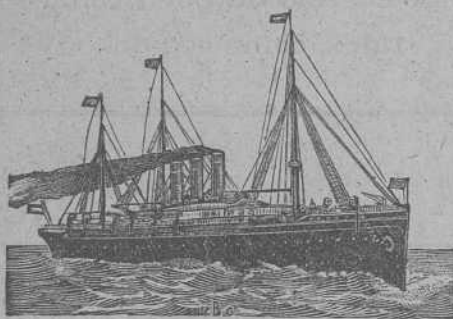
NAZONALISMO GALLEGO

A NOSA AFIRMACION REXIONAL

(2.ª EDICION)

Libriño ben impreatado nos modernos talleres da «Voz de Galicia» con xuícios e opinións de Rodrigo Sanz Porteiro, Banet, Fontela, Calvo, Casares, etc., por Antón Villar Ponte.

Véndese a 50 céntimos.— Os pedidos faránse ó autore, no Rego d'Auga, 4-1.º — Cruña.— Os suscritores d'este boletín poderán adquirilo á metade do prezo sinalado.

COMPAGNIE GENERALE TRANSATLANTIQUE

VAPORES CORREOS DE GRAN VELOCIDADE

SERVICIOS DIREITOS DENDE O PORTO DA CRUÑA

Para á Habana, Veracrús, Porto Rico, Santiago de Cuba, Nova Orleans, Nova York e combinación pol-o ferrocarril para calquera punto dos Estados Unidos.

Ademite pasaxeiros de primeira (varias categorías), segunda, preferencia e terceira clás, e carga.

Os emigrantes e todol-os equipaxes, son levados a bordo por conta da Compañía.

Para toda clás d'informes sóbor de datas de saída, precios do pasaxe e tipos de flete, dirixirse ó seu Consignatario

D. Nicandro Fariña

Rúa de Compostela, esquina á Praza de Lugo

NOTA. — Quedan sin efecto total-as tarxetas de visita, pois non se deixa entrare a bordo.